

VILÁG- TÖRTÉNET

8. (40.) évfolyam 2018. 1.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET FOLYÓIRATA

- **MOLNÁR ISTVÁN JÁNOS**
1848 KANADÁBAN
- **KÖKÉNY ANDREA**
AZ 1846–1848-AS AMERIKAI–MEXIKÓI HÁBORÚ ÉS MEGÍTÉLÉSE
- **VAJDA ZOLTÁN**
„MEXIKÓ SZÁMUNKRA A TILTOTT GYÜMÖLCS”
- **HAHNER PÉTER**
AZ 1848-AS KALIFORNIAI ARANYLÁZ TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGE
- **JANCSÓ KATALIN**
EGY MAGYAR KATONA PERUBAN
- **SZEMLE**
KATONA ESZTER, KRAJCSÍR LUKÁCS, PALOTÁS ZSOLT,
LÉVAI CSABA, BAKÓ ANDRÁS ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Bottoni Stefano,
Katona Csaba, Martí Tibor
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László,
Erdődy Gábor, Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Pók Attila, Poór János

8. (40) évfolyam 2018. 1.

TARTALOM

1848 – fordulat az Újvilágban (Kökény Andrea)	1
<i>Tanulmányok</i>	
Molnár István János: 1848 Kanadában. A felelős kormányzat megteremtése	5
Kökény Andrea: Az 1846–1848-as amerikai–mexikói háború és megítélése	23
Vajda Zoltán: „Mexikó számunkra a tiltott gyümölcs.” John C. Calhoun, a mexikói háború és a korlátozott expanzió ideológiájának természetrajza	45
Hahner Péter: Az 1848-as kaliforniai aranyláz történelmi jelentősége	67
Jancsó Katalin: Egy magyar katona Peruban. Kossuth Károly és leszármazottai	79
<i>Visszhang</i>	
Csikós Zsuzsanna: Egy vándor hispán utakon. Emlékkiállítás Anderle Ádám tiszteletére	95
<i>Megemlékezés</i>	
In memoriam Anderle Ádám (1943–2016) (Szilágyi Ágnes Judit)	101
<i>Szemle</i>	
Egy vándor hispán utakon (Katona Eszter)	105
Forradalom az Antillákon (Krajcsír Lukács)	108
Kanada története (Palotás Zsolt)	112
A szeretet köztársasága (Lévai Csaba)	116
A „háború utáni háború” 1919–1933 (Bakó András)	121
<i>Műhely</i>	
Varró Orsolya: Megállapodás Vilmos, Aquitania hercege és Hugó chiliarchus között. Egy egyedülálló szöveg a 11. századi Franciaországból	125
Romsics Anna: A konfliktuskezelés módszerei 9–11. századi francia területeken	153

Jelen számunkat Kökény Andrea szerkesztette

Egy vándor hispán utakon¹

Anderle Ádám történészprofesszor, a Szegedi Tudományegyetem Hispanisztika Tanszékének alapítója és tanszékvezetője (1993–2008) alig több mint egy esztendővel ezelőtt, 2016 novemberében hunyt el. Ez a szomorú évforduló éppen egybeesett a Szegedi Tudományegyetem Amerika-közi Tanulmányok Központjának első nagyszabású nemzetközi konferenciájával, amelynek megnyitója 2017. november 16-án volt a Szegedi Akadémiai Bizottság székházában. A háromnapos, 120 fő részvételével rendezett konferencia keretei között került sor a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtárban az Anderle professzor úr tudományos munkássága előtt tisztelgő, *Un viajero por caminos hispanos (Egy vándor hispán utakon)* című kötet bemutatójára és a hasonló című emlékkiállítás megnyitójára.

A kötet címe – amellet, hogy Antonio Machado spanyol költő egyik versére utal – kifejezi Anderle Ádám tudományos munkásságát is, mivel történészként egyaránt kutatta a spanyol és a latin-amerikai történelem több korszakát és témáját. Ugyanakkor ő maga is rengeteget utazott és kutatott Spanyolországban és Hispán-Amerikában egyaránt.

A kötet gondolata 2017 februárjában, a professzor emléke előtt tisztelgő konferencián fogalmazódott meg a Szegedi Tudományegyetem Hispanisztika Tanszékének oktatóiban. Az egynapos konferencián barátok, kollégák, egykori tanítványok emlékeztek meg a nemrégien elhunyt hispanista történésről, valamint ekkor mutatták be Anderle Ádám utolsóként megjelent, *Spanyol mozaik* című könyvét is. A most ismertetendő kötetnek a magvát a februári konferencián elhangzott előadások alkotják spanyol, illetve francia fordításban. Ezek mellett pedig hazai és külföldi egyetemeken oktató kutatók – akik az emlékkonferencián személyesen nem tudtak jelen lenni – írásait gyűjtötték egybe a kötet szerkesztői.

A tanulmányok két nagyobb csoportot alkotnak. Az egyikbe tartozó írások a szerzők Anderle Ádámmal személyes és szakmai kapcsolatairól számolnak be. Ezekben nemcsak a nemzetközi hírű történész, a tudományos szervező és iskolateremtő professzor alakja, de a tanár úr emberi oldala is kirajzolódik. A másik csoportba tartozó dolgozatok pedig történelmi témáikkal kapcsolódnak és tisztelegnek Anderle Ádám nagy ívű tudományos munkássága előtt.

A kötet bevezetőjében Csikós Zsuzsannának, a Szegedi Tudományegyetem Hispanisztika Tanszék vezetőjének *Tudomány és szenvedély – Anderle Ádám iskolateremtő munkássága* című írása olvasható,² amely a februári emlékkonferencián megnyitó előadásként hangzott el. A szerző beszámol Anderle Ádámmal való kapcsolatáról, feleleveníti a több mint

1 *Un viajero por caminos hispanos. Libro homenaje al profesor Ádám Anderle*. Editoras: Csikós Zsuzsanna-Katona Eszter. Szeged, JatePress Kiadó, 2017. 200 p.

2 A tanulmányok spanyol, illetve francia nyelvű címeit fordításban közöljük.

három évtizedes múltra visszatekintő közös munka legfontosabb pillanatait, és átfogó képet ad a tanszékalapító hispanista történész kutatásairól, tudományos szervező és tehetséggondozó tevékenységéről, valamint a pályája során kapott elismerésekről és kitüntetésekről.

A kötet első tematikus egységébe négy külföldi kolléga írása került. Az Oviedói Egyetem történészprofesszora, José Girón Garrote *Anderle Ádám és az Oviedói Egyetem – 25 év barátság és tudományos együttműködés* címmel összefoglalja a negyed évszázados baráti és szakmai együttműködés főbb állomásait: ír a két egyetem közötti, máig működő Erasmus-kapcsolatról, a közös könyvekről – közöttük a neves fotográfust, Müller Miklóst bemutató, spanyolul és magyarul is megjelent kötetről – és a közös szervezésű konferenciákról. A három következő szerző az Huelvai Egyetem történésze. María Dolores Ferrero Blanco *Barátom, Ádám* című visszaemlékezésében feleleveníti első találkozását a magyar történésszel, majd a közös témák – 1956 és Spanyolország, valamint a nicaraguai Somoza-diktatúra – kutatása során kialakult szakmai kapcsolódási pontokra emlékezik. Manuel José de Lara Ródenas tanulmánya *A közös hőstettünk* címmel beszámol az Huelvai Egyetemen megalapított Magyar Tanulmányok Központ történetéről, amelynek gondolata 2008-ban fogalmazódott meg Anderle Ádámban és María Dolores Ferrero Blancóban, és amely gondolatból 2010-re lett valóság a központ tényleges létrejöttével. A negyedik huelvai történész, Encarnación Lemus López cikke – az 1910-es évek végén a Residencia de Señoritas fiatal hölgyei- nek az életét mutatja be a levelezések tükrében – történelmi témaválasztásával fejezi ki tisztelgését Anderle Ádám munkássága előtt.

A tanulmánykötet következő részében a Pécsi Tudományegyetem három történésze- nek a munkáit olvashatjuk. Fischer Ferenc *Anderle Ádámról emlékezve a Spanyol mozaik című könyv megjelenése kapcsán* című írásában felidézi a személyes kapcsolatukat, valamint a professzor utolsó könyvét, a 2016 novemberében megjelent *Spanyol mozaikot* is megemlíti. A visszaemlékezést a két történész barátságát, a jó hangulatú közös utazásokat és konferenciákat dokumentáló fotók egészítik ki. Szilágyi István tanulmánya Ernesto Che Guevara és Antonio Negri politikai munkásságát foglalja össze, míg Antonio Domingo Lilón III. Napóleon és a latin-amerikai népi demokrácia témáját választotta írása tárgyául.

Szilágyi Ágnes Juditnak, az ELTE Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszéke oktatójának – Anderle Ádám első doktoranduszának – tanulmánya a dél-amerikai magyar emigráns színészek életútjáról rajzol képet, s ezzel a témával szorosan kapcsolódik Anderle Ádám egyik fontos kutatási területéhez, mégpedig a latin-amerikai magyar emigráció történetéhez.

Az emlékkötet további szerzői mindannyian a Szegedi Tudományegyetem oktatói. A francia nyelvű blokkban kaptak helyet a Történeti Intézet munkatársainak az írásai. J. Nagy László *Találkozás a harmadik világgal*, Kövér Lajos pedig az *Üzenet egy képzeletbeli katedráról* című írásával emlékezik a nagyra becsült kollégáról és barátáról. Ferwagner Péter Ákos *A víz geopolitikája Spanyolországban* címmel a spanyol nemzeti hidrológiai tervet mutatja be.

A következő hét tanulmány a Hispanisztika Tanszék oktatóinak tollából született. Dornbach Mária – aki Anderle Ádám mellett a tanszék 1993-as megalapításában is részt vett – *Istenek és diktátorok* címmel Fidel Castro 2016 novemberében bekövetkezett haláláról, a latin-amerikai diktátorokról és diktátorregényekről ír. Csikós Zsuzsanna a kötetet bevezető tanulmánya mellett egy műfordítástörténeti összefoglalót is írt. Ebben a spanyol próza-irodalom hetvenéves magyarországi jelenlétéről ad áttekintést. Berta Tibor – aki Anderle Ádám nyugdíjba vonulásakor, 2008-ban vette át és 2014-ig vitte a Hispanisztika Tanszék vezetését – a szegedi katalán tanulmányok történetét foglalja össze, amelynek előmozdításában a professzor úrnak is fontos szerepe volt.

Anderle Ádám egykori tanítványainak – ma már szintén a Hispanisztika Tanszék oktatóinak – az írásai zárják az emlékkötetet. Jancsó Katalin *Perui utakon. Anderle Ádám és Peru* címmel beszámol arról, hogy a történészprofesszor perui kutatásai hogyan ösztönözték a saját kutatásait is. Lénárt András a film és a történelem kapcsolatát vizsgálja *A dicső múlt, ahogy a francóista mozi látja* című tanulmányában. Zalai Anita cikke szintén a 20. századi spanyol történelem egyik sorsfordító pillanatával foglalkozik, mégpedig a második spanyol köztársaság kikiáltásával és annak magyarországi visszhangjával.

A két utolsó, személyesebb hangvételű tanulmányt szintén egykori tanítványok írták. Katona Eszter *Zamárdi levelek* címmel beszámol arról az útról, amit a történelemtől (a spanyol–olasz diplomáciai kapcsolatok kutatásától) az irodalomig (a polgárháború irodalmi vetületéig és az emlékezet színházáig) tett meg, és amely során mindig is számíthatott Anderle tanár úr támogatására. A kötetet Kókény Andreának, a Történeti Intézet oktatójának az írása zárja, amely a februári konferencián – magyar nyelven – zárszóként hangzott el. Az írás, melynek címe *Vándor, nincs út*, Antonio Machado egyik verssorát idézi, éppúgy, mint a kötet címe. Az idézet folytatása pedig így hangzik magyarul: *az út maga a vándorlás*. A spanyol költő a líra nyelvén fogalmazta meg azt a gondolatot, amit Anderle Ádám is magának vallott úttörőnek számító spanyol és latin-amerikai témájú kutatásai során: utakat úgy lehet építeni, ha mi magunk tapossuk ki azokat, ha elindulunk és végigmegyünk rajtuk.

A tanulmánykötetet egy harmincoldalas lista zárja, amely Anderle Ádám 1967 és 2016 között megjelent írásainak a bibliográfiai adatait adja közre. A több mint 400 tételes gyűjtemény idegen nyelvű kiadványban eddig még nem jelent meg így egybegyűjtve. Mostantól már külföldi kutatók számára is elérhetővé válik az Anderle Ádám rendkívül széles tudományos munkásságát bemutató bibliográfia.

Anderle professzor kiváló történész, fáradhatatlan oktató és kivételes mentor volt, aki a jelen kötet összes szerzőjének életpályáját valamilyen módon meghatározta. Személyiségére jellemző volt a példátlan munkabírási, az állandó segítőkészség, valamint az a könynyedség, amellyel bármilyen kérdést képes volt megvitatni, és határozott véleménnyel és tanáccsal tudott bármikor szolgálni kollégáknak és tanítványoknak egyaránt.

Az *Egy vándor hispán utakon* emlékkötet szerzői méltó módon fejezik ki tiszteletüket egy olyan ember előtt, aki – idézve Manuel José de Larra Ródenasnak a könyvbemutatón elhangzott szavait – „megtanított minket járni az ő hispán útjain”. Feladatunk, hogy a hatalmas szellemi örökséget ránk hagyó történészprofesszor által kitaposott utakon haladjunk tovább, mert mint Antonio Machado írja: *„Minden múlik és minden marad, de a mi dolgunk, hogy menjünk. Menjünk, haladjunk utakat vágva, utakat át a tengeren.”*

Katona Eszter*

* A szerző a Szegedi Tudományegyetem BTK Hispanisztika Tanszék egyetemi adjunktusa (6722 Szeged, Petőfi S. sgt. 30–34.).

CONTENTS

1848 – A Turning Point in the New World (Andrea Kökény)	1
<i>Studies</i>	
István János Molnár: 1848 in Canada: The Establishment of the Responsible Government	5
Andrea Kökény: The 1846–1848 U.S.–Mexican War and Its Interpretations	23
Zoltán Vajda: “Mexico to Us is the Forbidden Fruit”: John C. Calhoun, the Mexican War, and the Nature of the Ideology of Restricted Imperialism	45
Péter Hahner: The Historical Importance of the 1848 California Gold Rush	67
Katalin Jancsó: A Hungarian Soldier in Peru: Charles Kossuth and His Descendants	79
<i>Echo</i>	
Zsuzsanna Csikós: A Wanderer on Hispanic Paths: An Exhibition Dedicated to the Memory of Ádám Anderle	95
<i>Commemoration</i>	
In memoriam Ádám Anderle (1943–2016) (Ágnes Judit Szilágyi)	101
<i>Book Reviews</i>	
A Wanderer on Hispanic Paths (Eszter Katona)	105
Revolution in the French Antilles (Lukács Krajcsír)	108
History of Canada (Zsolt Palotás)	112
The Republic of Love (Csaba Lévai)	116
The “War after the War” 1919–1933 (András Bakó)	121
<i>Workshop</i>	
Orsolya Varró: Agreement between William, Duke of Aquitaine, and Hugh the Chiliarch: A Unique Text from 11-Century France	125
Anna Romsics: Forms of Conflict Management in Francia in the Ninth to Eleventh Century	153

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél,
vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440,
vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda,
Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az MTA Bölcsészettudományi
Kutatóközpont Történettudományi Intézetében
(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4., telefon: 224-6700/4624,
4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban
(1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2018-as évfolyamának megjelentetését
a Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja

nka
Nemzeti Kulturális Alap